

Magyarné Fazekas Ágnes

A SZABAD IDŐ ELTÖLTÉSÉNEK MÓDJAI A TIZEDIK ÉVFOLYAMRA JÁRÓ JÁSZSÁGI KÖZÉPISKOLÁSOK KÖRÉBEN

Mivel töltik szabad idejüket a jászsági középiskolák tizedikes tanulói? Tévézéssel, rádiózással, számítógépezéssel, sportolással, olvasással, a barátaikkal vagy teljesen mással? Mely televízió- és rádiócsatornákat, s azon belül milyen műsorokat részesítenek előnyben? Sportolnak-e, s ha igen, milyen sportokat űznek leggyakrabban? Vagy csupán a neten szörfölnek rendszeresen? Vajon milyen weblapokra látogatnak el legsűrűbben? Az információs társadalom bőséges kínálata mellett marad-e idő az olvasásra vagy a barátokkal való együttlétre? Dolgozatomban ezekre a kérdésekre keresem a választ.

Megállapításaimat arra a felmérésre alapozom, melyet megközelítőleg 2006 novembere és 2007 januárja között végeztem a Jászság hét középiskolájában. Szerepeljenek itt a középiskolák pontos elnevezései, melyeket a későbbiekben (főként a táblázatokban) rövidítésekkel helyettesíték: Deák Ferenc Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskola (DF, Jászárokszállás); Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Ipari, Mezőgazdasági, Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakképző Iskola és Kollégium (JNSZM, Jászapáti); Klapka György Szakközép- és Szakiskola (KGY, Jászberény); Lehel Vezér Gimnázium (LVG, Jászberény); Liska József Erősáramú Szakközépiskola, Gimnázium és Kollégium (LJ, Jászberény); Mészáros Lőrinc Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium (ML, Jászapáti); Terplán Zénó Műszaki és Közgazdasági Szakképző Iskola (TZ, Jászberény). Iskolánként két-két tizedikes osztályban töltöttem ki a kérdőívet, melyben a tanulók olvasási, könyvtárhasználati szokásaira és kedvelt szabadidős tevékenységeire kérdeztem rá. A kérdőív kitöltése mellett minden tanulónak kellett írnia egy fogalmazást is, mivel távolabbi célom, hogy vizsgáljam az olvasási, médiahasználati szokások és a fogalmazási képesség összefüggéseit. Jelen tanulmányban közölt eredmények tehát csak egy szűkebb szeletét villantják fel egy átfogó kutatásnak, elsősorban a tanulók szabadidős tevékenységeire, s az olvasásnak azon belül elfoglalt helyére összpontosítva. Ehhez a teljes vizsgált mintának a felét vettem alapul, vagyis iskolánként egy-egy osztályt, 201 tanulót, amiből 99 fiú és 102 lány, tehát a nemek aránya szerencsésen alakult.

A kérdőívnek a szabad idő eltöltésére vonatkozó részében arra kértem a tanulókat, rangsorolják a következő tevékenységeket 1-től 7-ig aszerint, hogy milyen gyakran töltik vele a szabad idejüket (1=leggyakrabban, 7=legritkábban, egy számot több

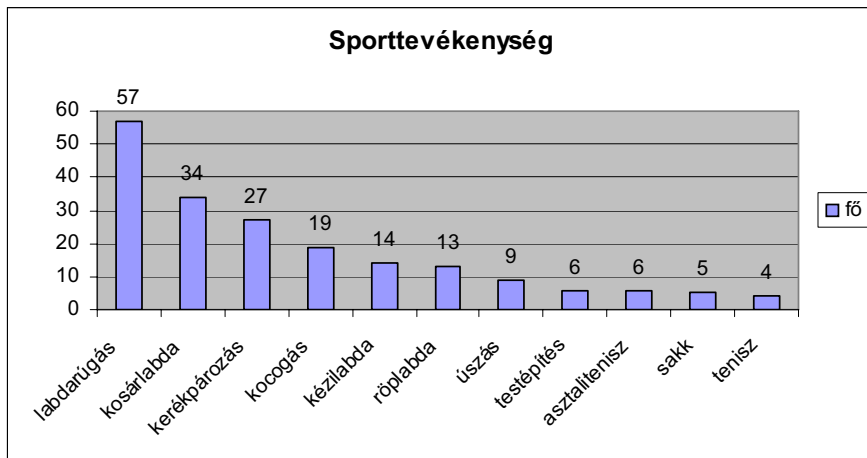
tevékenységhez is lehetett írni): sportolás, televíziózás, rádiózás, számítógépezés, olvasás, közös program a barátokkal, egyéb. Rákérdeztem arra is, hogy melyik televízió- és rádiócsatornákat nézik, hallgatják, s hogy milyen műsorokat kedvelnek; mire használják a számítógépet; milyen internetes oldalakat látogatnak szívesen; a barátaikkal együtt melyek a leggyakoribb tevékenységeik, illetve a felsoroltakon kívül mivel töltik még sűrűn a szabad idejüket. A válaszok a következőképpen alakultak.

Sportolás

Gyakor- riság	DF		JNSZM		KGY		LVG		LJ		ML		TZ	
	Fő	%	Fő	%	Fő	%	Fő	%	Fő	%	Fő	%	Fő	%
1.	1	6,3%	7	22,6%	3	9,4%	6	19,4%	8	24,2%	9	30,0%	6	24,0%
2.	3	18,8%	4	12,9%	6	18,8%	1	3,2%	3	9,1%	9	30,0%	3	12,0%
3.	1	6,3%	5	16,1%	2	6,3%	6	19,4%	6	18,2%	4	13,3%	3	12,0%
4.	4	25,0%	3	9,7%	5	15,6%	4	12,9%	7	21,2%	3	10,0%	2	8,0%
5.	3	18,8%	5	16,1%	2	6,3%	5	16,1%	4	12,1%	2	6,7%	2	8,0%
6.	1	6,3%	1	3,2%	9	28,1%	7	22,6%	3	9,1%	1	3,3%	4	16,0%
7.	3	18,8%	6	19,4%	5	15,6%	2	6,5%	2	6,1%	2	6,7%	5	20,0%
	16		31		32		31		33		30		25	

1. táblázat: A sport mint szabadidős tevékenység népszerűsége a vizsgált osztályokban

Az 1. táblázat adataiból kitűnik, hogy a felmérésben részt vevő osztályok közül a Mészáros Lőrinc Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium 10. a osztályos tanulói sportolnak legszívesebben szabad idejükben. Ezt a tevékenységet a tanulók 60%-a (18 fő) jelölte meg első vagy második leggyakoribb szabadidős elfoglaltságként. Kiemelkedő még a Liska József Erősáramú Szakközépiskola, Gimnázium és Kollégium 10. b-s tanulóinak eredménye is, hiszen az osztály több mint fele, 55,9%-a (11 fő) szintén első vagy második helyre rangsorolta a sportot. Ha a táblázat alsóbb régióit is megvizsgáljuk, akkor kiderül, hogy a Klapka György Szakközép- és Szakiskola tizedikesei túlnyomórészt (14 fő, a tanulók 43,7%-a) a hatodik vagy hetedik leggyakoribb elfoglaltságukként jelölték meg a tevékenységet, őket tarthatjuk tehát a legkevésbé sportkedvelő osztálynak. S hogy mi állhat a differenciák hátterében? Iskolatípusonként nem beszélhetünk szignifikáns különbségekről, ám, ha megvizsgáljuk az egyes osztályok nemenkénti összetételét, kiderül, hogy azokban az osztályokban, ahol a sport preferált tevékenység, jócskán több a fiú, míg, ahol a lányok vannak többen, ott a sporttevékenység gyakorisága háttérbe szorul. Az említett három osztályban például a fiúk és lányok aránya: Mészáros: 17 fiú : 23 lány; Liska: 28 fiú : 6 lány; Klapka: 7 fiú : 26 lány.

1. diagram: a tíz leggyakoribb sporttevékenység a vizsgált populációban

Nem csupán azt vizsgáltam, hogy a tanulók milyen gyakran választják szabadidős tevékenységként a sportot, hanem azt is, hogy milyen sportot üznek legszívesebben. Az 1. diagram mutatja, hogy a vizsgált populációban a legnépszerűbb sportnak a labdarúgás számít, a legtöbbet választott tevékenységek között az első hat helyből négyen valamilyen labdajátékot találunk, s megjelenik még a kerékpározás és a kocogás is. Fontos hangsúlyozni, hogy itt nem csupán a sportot mint leggyakoribb tevékenységet jelölők adatai szerepelnek, hanem azokéi is, akik mondjuk harmadik, negyedik, ötödik, hatodik vagy hetedik helyre rangsorolták a tevékenységet, de választottak arra a kérdésre is, hogy mit sportolnak rendszeresen vagy kevésbé rendszeresen. A nemek közötti különbséget tekintve a labdarúgás inkább a fiúk, míg a kocogás egyértelműen a lányok sportja, kosárlabdázni és a kerékpározni pedig egyaránt szeretnek mindkét nembe tartozók. A sportolási kedv természetesen egyénenként is nagyon változó, hiszen sokan nem is neveztek meg egyetlen tevékenységet sem, de olyan is volt, aki nyolcféle sportot is üz, nevezetesen egy liskás tanuló, aki focizik, fallabdázik, teniszezik, kosárlabdázik, sakkozik, pingpongozik, kézilabdázik és még úszik is. S vajon mivel töltik szabad idejüket azok, akik nem szívesen sportolnak? Talán úgy vélik, az izzadsággal járó elfoglaltság helyett sokkal jobb kikapcsolódás megnézni a tévében egy-két jó filmet a kényelmes fotelból a hűvös szobában. Lássuk, hogyan alakultak a televíziózás kedveltségi mutatói az egyes osztályokban.

Televíziózás

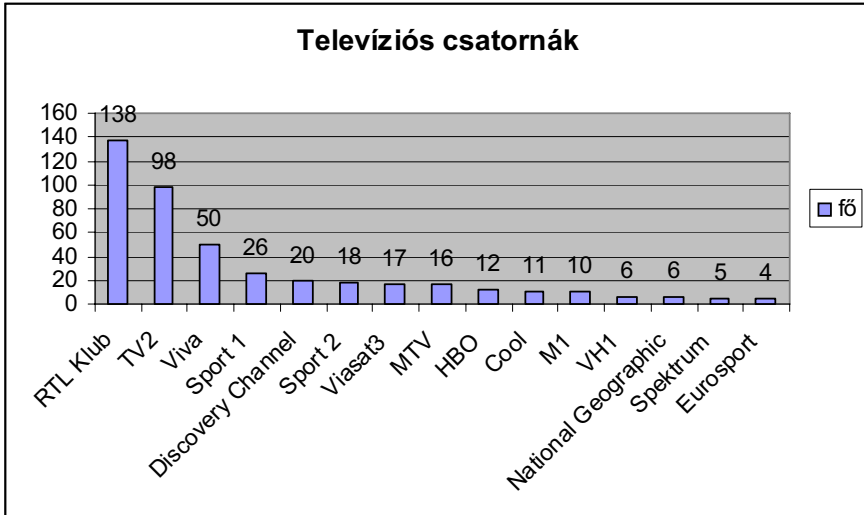
Gyakor- iság	DF		JNSZM		KGY		LVG		LJ		ML		TZ	
	Fő	%	Fő	%	Fő	%	Fő	%	Fő	%	Fő	%	Fő	%
1.	3	18,8%	4	12,9%	15	46,9%	1	3,2%	2	6,3%	1	3,3%	5	20,0%
2.	5	31,3%	8	25,8%	7	21,9%	6	19,4%	5	15,6%	6	20,0%	5	20,0%
3.	1	6,3%	4	12,9%	4	12,5%	9	29,0%	12	37,5%	1	3,3%	5	20,0%
4.	1	6,3%	2	6,5%	1	3,1%	4	12,9%	5	15,6%	4	13,3%	3	12,0%
5.	4	25,0%	9	29,0%	4	12,5%	3	9,7%	6	18,8%	11	36,7%	5	20,0%
6.	0	,0%	2	6,5%	0	,0%	3	9,7%	1	3,1%	4	13,3%	2	8,0%
7.	2	12,5%	2	6,5%	1	3,1%	5	16,1%	1	3,1%	3	10,0%	0	,0%
	16		31		32		31		32		30		25	

2. táblázat: A televíziózás mint szabadidős tevékenység népszerűsége a vizsgált osztályokban

A 2. táblázat adatait szemügyre véve kiderül, hogy előbbi megállapításunkkal, miszerint: akik nem szeretnek sportolni, azok szeretnek tévézni, ráhibáztunk, hiszen a klapkások a sportot túlnyomó többségben az utolsó helyekre rangsorolták, ezzel szemben a tévénezést az osztály 68,8 %-a (22 fő) az első két leggyakoribb szabadidős tevékenységeként tünteti fel, ezzel kimagaslóan megelőzve a Deákba járó tizedikeseket, ahol a tanulók fele (50,1%) szintén első vagy második helyen jelölte meg. A tévénezést hatodik-hetedik helyre legtöbben (7 fő, 25,8%) a Lehel Vezér Gimnázium tanulói rangsorolták, kevéssel előzve meg a Mészárosba járókat, akiknek 23,3%-a (7fő) is a legritkább két szabadidős tevékenysége közé sorolta. Itt is érvényesül az előbbi tendencia, vagyis meghatározó az osztályok nemenkénti összetétele: leggyakoribb tevékenységként azokban az osztályokban neveztek meg a tévénezést, ahol több a lány (Klapka: 7 fiú : 26 lány; Deák: 3 fiú :13 lány¹; Terplán: 5 fiú : 20 lány), a zömében fiús osztályok, mint a Liska (28 fiú : 6 lány) vagy a jászapáti szakképző iskola (JNSZM, 26 fiú : 6 lány) tanulói többnyire a 3-5. leggyakoribb tevékenységüként írták le. Az iskolák típusa szerint is kimutatható a különbség: a gimnáziumi és szakközépiskolai osztályok tanulói közül kevesebben áldoznak szívesen a szabad idejükből tévénezésre, mint a szakképző, illetve szakiskolákban.

¹ A Deák Ferenc Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskolából csak hozzátétőleges adatokat tudunk közölni, mivel a kérdőíveknek csak kb. fele érkezett vissza a tanulóktól.

A televízió-nézési szokásokat részletesebben is vizsgáltam azáltal, hogy rákérdeztem, melyek a tanulók által kedvelt televíziós csatornák és műsorok. A 2. diagramon a tizenöt legkedveltebb tévéadót tüntettem fel.

2. diagram: A 15 legnépszerűbb televíziós csatorna a vizsgált populációban

A gyerekek által felsorolt összes kedvelt tévécsatornát itt nem tudjuk megjeleníteni, de azok jellege szerint csoportosíthatjuk őket, s ezáltal a következő sorrendet állíthatjuk fel: a legnépszerűbb körükben a két földi sugárzású kereskedelmi adó, ezt követik a zene-, a sport-, és az ismeretterjesztő csatornák. A további sorrend: műholdas sugárzású, vegyes tartalmú kereskedelmi csatornák, film/mozi-, közszolgálati-, mese-, szex/pornó, és hírcsatornák. Érdeemes kiemelni, hogy a közszolgálati adók közül az M1-et tíz, a Duna Tv-t csupán egy tanuló nevezte meg, míg az M2-t egy sem, s a hírcsatornák is csak négy esetben említették.

Szarvák Tibor

INFORMÁCIÓS TÁRSADALOM ELKÉPZELÉSEK AZ ÉSZAK-ALFÖLDÖN ÉS A TISZA-VÖLGYÉBEN

A különböző igazgatási szinten elkészített információs társadalom fejlesztési programoknak általában két fontos eleme figyelhető meg. Egyrészt léteznek kötelező elemek (ide alapvetően a korábban említett piramis alapjához tartozó infrastruktúra fejlesztéseket soroljuk), illetve lokális programok, amelyek a helyi erősségekre és lehetőségekre alapozva alakítják ki a helyi társadalmi csoportok igényeit, alkalmazkodást segítő cselekvéseit az átmeneti korban lévő gazdasági-társadalmi intézményekhez. Jelen tanulmányban a régió dokumentuma mellett a Jászberényi kistérséget is érintő, Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése elnevezésű integrált vidékfejlesztési program dokumentumait is elemezzük.

Az Észak-Alföld regionális stratégiájában megfogalmazott jövőképe elfogadja az információs társadalom innovatív hatását, amely „elősegíti a régió gazdasági versenyképességét, valamint az informatikai fejlődés eredményeképpen a jelenleg elmaradt települések is bekapcsolódnak a fejlődési folyamatba és létrejön az e-régió.”¹

Az anyag a régióról elmondható számos sztereotípiát és társadalmi tény ellenére – az infrastruktúra kiépítettségének hiánya, alacsony Internet- és egyéb infokommunikációs eszköz penetráció, az átlagos informatikai képzettség és a digitális kultúra hiánya stb. - az e-régió elérését tűzi ki célul. Az e-régió kiépítéséhez a régióban elérhető és rendelkezésre álló jól képzett és képezhető humán erőforrás, az erős K+F bázis és az e-közigazgatás megvalósításának alapjául szolgáló, szélessávú infrastrukturális fejlesztések képezik a program alapjait.

Azonban úgy látjuk, hogy az Észak-Alföld információs társadalom stratégiája kevésbé talál választ arra, hogy miként vonhatóak be a hátrányos helyzetű csoportok az információs társadalomba, az e-régió elérésbe.

Bár az esélyegyenlőség dimenziója a horizontális fejlesztésű területek közé került, a program megjelölt prioritásai (e-infrastruktúra kiépítése, IKT-eszköz ellátottságának emelése, e-kormányzat megvalósítása, e-oktatás megteremtése, e-gazdaság támogatása) és az intézkedések elgondolásunk szerint kevésbé kezelik azt a régiókra jellemző ténytet, hogy a tervezők milyen speciális elképzelésekkel² segítenék az Észak-

¹ A Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat Informatikai Központja (HBMÖ IK) által készített Észak-Alföldi Információs Társadalom Stratégia. Debrecen, 2005. június 30. www.eszak-alfold.hu

² Értelmezésünkben a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok életében az elérés fizikai biztosítása még jelent automatikus használatot is, ezért az oktatási tartalmak digitalizálását, valamint a távmunkát lehetne idesorolni.